

SVEĆENIČKI LIK DON FRANE BULIĆA

Živan Bezić

Zelio bih da ovaj moj kratki prilog bude izraz iskrene zahvalnosti i dubokog poštovanja prema don Frani Buliću, što ga svi mi njegovi bivši učenici osjećamo prema svome školskom inspektor. Bulić je naime pod stare dane bio školski nadzornik u ovoj našoj splitskoj Biskupskoj klasičnoj gimnaziji. Posjećivao je često naše sjemenište (ono mu se nalazilo usput dok se je vraćao svome domu u Arheološkom muzeju), a službeno je obilazio sve razrede jednom godišnje.

Mi mladi smo u njemu gledali uzor čovjeka, velikana znanosti, nenadmašiva rodoljuba, iskrenog vjernika i idealnog zastupnika svećeničkog staleža. Pošto će drugi istaknuti njegove znanstvene i rodoljubne zasluge, ja ću se ograničiti na to da s nekoliko riječi ocrtam njegov lik kao čovjeka, vjernika i svećenika.

Čovjek

Don Frane je prije svega bio uzor-čovjek. To je uostalom bio i njegov životni cilj. Prije nego je oputovao u Beč na više studije, zapitao ga je njegov stariji brat Marin: »Frane, kad svršiš škole u Beču, što ćeš tada biti?« Frane mu spremno odgovori: »Čovik!«¹

Eto, to je don Frane stvarno i bio kroz čitav život — čestit, savjestan, plemenit i karakteran čovjek. Od svoje mladosti do časne starosti. Dok je još učio bogosloviju u Zadru, u zavodu je izbila pobuna protiv vrijednog ali strogog rektora don Jurja Markića, kasnijeg biskupa u Kotoru. Gotovo svi njegovi drugovi ustaju protiv strogoga rektora, osim Frane i još nekolicine. Makar mu prijete i jetko ga izruguju, Frane ostaje na strani pravde. On koji se nikada nije bojao velikih i moćnih, nije se bojao zamjeniti ni svojim drugovima.

Poslije, u zrelim godinama, Bulić je doživio dvije teške nepravde, koje su imale značaj degradacije i kazne. God. 1896. austrijske vlasti mu oduzimaju upravu klasične gimnazije u Splitu i mlada ga šalju u mi-

¹ Hrvatska Revija, br. 10, 1934, str. 559.

rovinu zbog patriotizma njegovih đaka. Sličnu je sudbinu doživio i u kraljevini Jugoslaviji. God. 1926. maknut je s uprave arheološkog muzeja u Splitu, koji je sam sagradio. Bulić je te nepravde podnio hrabro i muževno i nije se pokorio protunarodnom režimu. U svim životnim sukobima don Frane se pokazao kao kremen-značaj. Dosljedan, nepokupiv i nepokolebiv.

Bulić je u svom dugom životu izdržao teške borbe: za nauku, za vjeru, za narod. No mržnje u njegovu srcu nije bilo. On je plemenit, svima oprašta. »Praštam od srca svakome, veli u svojoj oporuci. Osobnih neprijatelja nisam imao, nego neprijatelja mojih načela.« Bulić je naimpe bio čovjek načela i mogao je imati samo načelne neprijatelje.

On je u dnu duše bio prijatelj mira. »Osvjedočeni antimilitarist, uvjereni pacifist« naređuje u svojoj oporuci: »Ne smije prisustvovati mojem sprovodu nitko tko nosi bilo kakvo oružje, sablju, pušku, vojničku ili sličnu odoru.« Tako je i bilo. Na njegovu ukopu nije bilo vojničkih odora.

Don Frane je bio velikan i u svojoj skromnosti. Uza sva golema priznanja i počasti, koje je uživao u domovini i svijetu, ostao je skroman i prijatelj maloga puka.² Na svoj grob je dao uklesati riječi: »*peccator et indignus presbyter*«.

Bulić je nadasve bio plemenit i nesebičan čovjek. Dok je obavljao službu narodnog zastupnika u Beču, svoje je dnevnice stavljao na raspolaganje društvu »Napredak« kao stipendij za studente arheologije.³ Iz darovanih sredstava osnovao je Naukovnu zakladu za studente arheologije i povijesti umjetnosti (31. X. 1929). Svoj dio rodne kuće u Vranjicu oporučno je ostavio u svrhu otvaranja sirotišta. U cijelom je životu rado pomagao karitativne akcije i osobno se zalagao za sirotinju.

Vjernik

Bulićevo čovječstvo i čovjekoljublje počivalo je na njegovoj dubokoj kršćanskoj vjeri. Don Frane je tu vjeru nosio u sebi od malih nogu, jer je odgojen u pobožnoj katoličkoj obitelji. Njegov ga je otac Ivan u 7. godini preko vranjičkog župnika predao na odgoj Crkvi. Frane je osnovnu školu i nižu gimnaziju završio u starom glagoljaškom sjemeništu u Priku. Tamo je za odgojitelje imao dobre i vrijedne svećenike.

Svoju je katoličku vjeru don Frane ispovijedao ustrajno i čvrsto kroza sve peripetije dugog i burnog života. Zadržao je svoju mladenačku pobožnost nenatrunjenu racionalizmom i modernizmom koji je tada vladao. Svoj časoslov je molio redovito, čak i u bolesti. Ispovijedao se svakih osam dana.⁴ Još za života je ostavio zakladu za izgovor 3 sv. misa godišnje za pokoj svoje duše.

² B. Zelić Bučan, u *Maruliću*, br. 5, 1984. str. 548.

³ F. Lukas *Hrvatska Revija*, br. 10, 1934. str. 542.

⁴ Križ na Jadranu, br. 31. 1934.

Bulić je iskreno štovao Bl. Djevicu Mariju i svece. Posebno je štovao sv. Jeronima, kojeg je u oporuci dva puta nazvao »moj sv. Jere«. Naročito je bio pobožan prema solinskim mučenicima. Eto, među njihovim je grobovima izabrao i svoje vječno počivalište.

Don Franina vjera nije bila samo plod njegova religioznog odgoja niti se je hranila tradicijom. To se je najbolje moglo opaziti u sukobu koji je izbio između Bulića i predstavnika splitske biskupije i kaptola. Bulić se nije mogao iz znanstvenih razloga prikloniti tradiciji splitske Crkve o sv. Dujmu kao učeniku sv. Petra. Koliko god je taj sukob, osobito tužbe poslone u Rim, don Frane osobno doživljavao veoma bolno, to nije ništa utjecalo na njegovu vjeru i odanost Crkvi.

Svoju živu i duboku vjeru ovaj učenjak je svečano ispovijedio i u posljednjem dokumentu svoga života. Njegova oporuka završava riječima: »Nastojao sam vršiti u životu, pomoću Božjom, svoje dužnosti prema Crkvi, prema mojem staležu, prema mojem Hrvatskom narodu, prema znanosti koju sam idealno prigrlio... Prinosim milostivom Bogu moj život kao žrtvu za moje grijeha i primam već sada najvećom poniznošću vrst smrti, koju će mi milostivi Bog poslati. Moju dušu preporučujem milosrđu Božjemu, Djevici Mariji, sv. Frani Asiškome posredovanjem svetih salonitanskih mučenika.«

Don Frane je najbolji dokaz kako vjera i znanost mogu skladno koexistirati ako ni na jednoj strani ne postoje nikakve predrasude. Prava vjera i prava znanost imaju isti izvor u Vječnoj Istini.

Svećenik

Mali je Frane zavolio svećeničko zvanje već u Vranjicu, a posebno u Priku. Tamo je obukao i kleričko odijelo (1961). Njegovo je zvanje dozorilo u splitskom sjemeništu gdje je stanovao pohađajući višu gimnaziju. Poslije završene bogoslovije u Zadru je primio svećenički red (1969). Svoju mladu mislu je svečano proslavio u rodnom Vranjicu 30. X. 1969.

Kako je odmah poslije redjenja nastavio klasične i arheološke studije u Beču, don Frane nije nikada bio zaposlen u pastoralnoj službi svoje biskupije. Ipak je povremeno rado pomagao kolegama u bogoslužju kad je to bilo potrebno. Bio je član odbora za restauraciju splitske katedrale i zvonika. Budno je pratio vjerski život svojeg vremena, zanimao se za teološku literaturu i zalagao za katolički tisak.

U svim prigodama i u čitavom životu vladao se dosljedno svome svećeničkom uvjerenju. Obavljao je svoje kršćanske i staleške dužnosti. Redovito je pribivao svim svećeničkim sastancima u gradu. Nije to propustio učiniti ni 17 dana prije smrti. Dolazio je na sastanke Marijine kongregacije svećenika i po kiši i po buri do posljednjeg mjeseca svoga života.⁵

Najbolji dokaz don Franine pobožnosti jest činjenica da je i u Tusculumu i u splitskom muzeju dao za sebe napraviti kućnu kapelicu.

⁵ Ib.

Svoju je vjeru pred svima javno ispovijedao. Vinka Bulić u svom dnevniku opisuje kako su se na Veliki petak g. 1931. oko don Frane okupili svi namještenici splitskog Arheološkog muzeja, a on im je zanosno govorio o Muci Isusovoj. »Svi su ga slušali kao nekog apostola«, primjećuje Vinka (*Dnevnik Vinke Bulić skupa s Dnevnikom don Frane Bulića* nalazi se u Sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu. Gornji se podatak nalazi u IV. svesku Vinkina *Dnevnika*, str. 519. Do podatka sam došao dobrotom prof. Slavka Kovačića).

Volio je svećenički pomladak i uopće je bio zauzet za odgoj klera. Navraćao je vrlo često u naše sjemenište i bogosloviju. I dan prije nego je otišao na operaciju u Zagreb svratio je do našeg sjemeništa da se zauvijek oprosti od nas (tom prigodom sam doživio radost da mu otvorenim vratima i pročitam točno vrijeme sa zidnog sata). Sve do kraja je obavljao dužnost školskog inspektora naše gimnazije. Rado je prisustvovao i javnim ispitima u bogosloviji. Svoju kućnu kapelu, oltar i dio biblioteke oporučno je ostavio našim sjemeništima. Odredio je da mu mrtvo tijelo bude izloženo u sjemenišnoj kapeli. Dobro se sjećam kako smo je bili svečano okitili za tu zgodu.

Kako nam je poznato, taj neumorni radnik je u životu obavljao mnoge i vrlo časte službe... Ipak u svim tim funkcijama Bulić je ostao u prvome redu svećenik. Ostao je i sebi i svima ostalima samo »don« Frane. Uza sve svoje crkvene i svjetovne titule, nijednom se drugom nije služio osim svojim svećeničkim »don«.

Bulićev svećenički intergritet je bio dobro poznat svima. Njegov nasljednik u upravi splitskog arheološkog muzeja dr. M. Abramić tvrdi da je don Frane ostao »vjeran do smrti svojim svećeničkim dužnostima«. ⁶ Sadašnji direktor istog muzeja B. Kirigin veli: »Bulićevi suvremenici tvrde da je radio neumorno, i to 16 sati na dan. Rano ujutro sat i pol bi obavljao svoje svećeničke pobožnosti, ostalo vrijeme bi radio do kasno u noć.« ⁷

Bulićev dobar znanac i prijatelj B. Poparić izjavljuje: »Kao katolički svećenik on je u svom dugom vijeku bio uzoran i dikom ne samo svoje dijeceze splitske, već i ponosom čitavoga hrvatskoga klera.« ⁸

Sam Bulić ispovijeda svoju svećeničku odanost Crkvi odmah na početku svoje oporuke: »Umirem u krilu rimske katoličke Crkve, koje sam nedostojan sin i svećenik... Njoj sam u cijelom mom životu bio privržen iz dubokog uvjerenja.«

Katolička Crkva je svom odanom sinu još za njegova života iskazala svoje priznanje: bio je imenovan papinskim komornikom (1887), a zatim i apostolskim protonotarom (1908). Predavajući don Frani papin dekret tadašnji splitski biskup Nakić ovako je obrazložio to visoko priznanje: »Uvaživ vaš neumorni znanstveni rad osobito na arheološkom polju, po kojem ste radu i stekli mnoge zasluge i liep glas u svijetu učenjaka i

⁶ Cit. prema Sl. Kovačić: Don frane Bulić, *Marija*, br. 7, 8, 9, 1984, str. 250.

⁷ *Slobodna Dalmacija*, 4. VIII. 1984.

⁸ Cit. prema Sl. Kovačić, ib.

visokih odlikovanja, što je na čast i svećeničkom stališu obzirom na vaše izgledno svećeničko ponašanje kojim ste se uvijek odlikovali» (NAS, S-M, Prezid. arhiv biskupa Nakića). Prigodom Buličeve dijamantne mise Pio XI. poklonio mu je srebrnu kolajnu.

Najveće pak priznanje za don Franu jest naša duboka zahvalnost za sav njegov nesebični rad i uspomena koju na njega gajimo ovih 50 godina poslije njegove smrti. Svi ga se s ponosom sjećamo: i znanstveni, i kulturni, i crkveni krugovi. Hrvatski narod mu ostaje zahvalan kao izvrsnom pedagogu i borcu za narodna prava. Kršćanska i hrvatska arheologija u njemu vidi svoga pionira, a Katol. Crkva uzorna svećenika, koga stavlja za primjer svim svećeničkim naraštajima.

Don Frane je zaista bio i ostao velikan — velikan uma, srca i vjere!